

ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ СУДДІВ НА ПОСАДУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЇХ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Кравчук В.М.

*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права*

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних умовах питання призначення та обрання суддів на посади набуває неабиякої актуальності. Адже незаперечним є той факт, що авторитет усієї судової системи прямо залежить від професіоналізму конкретних суддів, від того, наскільки вони справедливо і неупереджено виконують свої обов'язки. Порядок призначення та обрання суддів на посади в Україні викликає дискусії сьогодні не тільки серед представників юридичної науки, практичних працівників, а й серед пересічних громадян.

З розвитком вітчизняної науки конституційного права стає очевидним, що при розгляді питання конституційно-правового статусу суддів важливим питанням є порядок призначення та обрання суддів на посади. Без перебільшення можна стверджувати, що саме категорія «конституційно-правовий статус», отримавши широке визнання, – це важливий науковий інструмент визначення місця та ролі судді не лише в судовій системі, а й у суспільстві та державі. За допомогою даної категорії можна виявити основні структурні елементи конституційно-правового статусу суддів та окреслити їх особливості.

Враховуючи викладене, дослідження змісту конституційно-правових аспектів формування професійного суддівського корпусу в Україні, сутності та механізму їх реалізації в сучасних умовах, є актуальною науковою проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв’язання даної проблеми. В науці конституційного права до питання призначення та обрання суддів на посади частково зверталися у своїх дослідженнях такі вчені-конституціоналісти, як М. Баглай, М. Вітрук, Б. Габрічідзе, З. Гладун, В. Єгорова, В. Журавський, В. Копейчиков, В. Кравченко, О. Кутафін, В. Мелашенко, М. Оніщук, В. Погорілко, А. Селіванов, О. Скрипшук, О. Совгіря, Ю. Тодика, В. Федоренко, О. Фрицький, В. Чіркін, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, Н. Шукліна та інші.

Формулювання цілей статті. Мета даної статті полягає у пошуку та виявленні шляхів вирішення актуальних теоретичних проблем пов’язаних з призначенням та обранням суддів на посади, що є неодмінною передумовою утвердження в Україні справедливого суду відповідно до європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Елементи конституційно-правового статусу суддів дають уявлення про їх функціонування в межах механізму реалізації системи функцій судів. Як слушно підкреслює В.Л. Федоренко, «ці елементи є своєрідним юридичним інструментарієм, що визначає ефективність роботи механізму функціонування судової влади в Україні» [3, 66].

Раніше наголошувалось на тому, що порядок призначення та обрання суддів на посади – це базовий елемент їх конституційно-правового статусу [1, с. 100].

Порядок призначення та обрання суддів на посади сьогодні більше регламентований чинним законодавством, ніж раніше. Це обумовлено зміною умов функціонування судів, змісту суспільної ролі судді як основного носія судової влади.

Після проголошення незалежності України, розвиток суспільних відносин наполегливо вимагав змін порядку призначення та обрання суддів на посади.

На сьогоднішній день механізм призначення суддів на посади регламентується положенням статті 128 Конституції України, яка передбачає, що перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років здійснюється Президентом України. Подальшого розвитку це положення набуло у главі другій «Призначення на посаду судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 року (далі – Закону) [2].

Призначення на посаду судді вперше регулюється статтею 66 Закону, та включає такі стадії: 1) розміщення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на своєму веб-порталі оголошення про проведення добору кандидатів на посаду судді з урахуванням прогнозованої кількості вакантних посад суддів та опублікування такого оголошення в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр"; 2) подання особами, які виявили бажання стати суддею, до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідної заяви та документів, визначених Законом; 3) здійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на основі поданих кандидатами на посаду судді документів перевірки відповідності осіб вимогам, установленим до кандидата на посаду судді, та організація проведення стосовно них спеціальної перевірки в порядку, визначеному законом; 4) складення особами, які відповідають установленим вимогам до кандидата на посаду судді, іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на виявлення рівня загальних теоретичних знань у галузі права; 5) направлення кандидатів, які успішно склали іспит та пройшли необхідні перевірки, для проходження спеціальної підготовки у спеціалізованому юридичному вищому навчальному закладі четвертого рівня акредитації; 6) направлення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України кандидатів на посаду судді після успішного проходження ними підготовки у спеціалізованому юридичному вищому навчальному закладі четвертого рівня акредитації для проходження спеціальної підготовки у Національній школі суддів України; 7) допуск кандидатів, які успішно пройшли спеціальну підготовку, до складення кваліфікаційного іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів

України; 8) визначення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рейтингу кандидатів на посаду судді за результатами складення кваліфікаційного іспиту, зарахування їх до резерву на заміщення вакантних посад судді; 9) оголошення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України у разі відкриття вакантних посад суддів конкурсу на заміщення таких посад серед кандидатів, які перебувають у резерві; 10) проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, виходячи з рейтингу кандидата відповідно до кількості наявних вакантних посад судді добору серед кандидатів, які взяли участь у конкурсі, та внесення рекомендації Вищій раді юстиції про призначення кандидата на посаду судді; 11) розгляд на засіданні Вищої ради юстиції відповідно до рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України питання про призначення кандидата на посаду судді та внесення в разі прийняття позитивного рішення подання Президентові України про призначення кандидата на посаду судді; 12) прийняття Президентом України рішення про призначення кандидата на посаду судді.

Відповідно до ст. 72 Закону, призначення на посаду судді здійснюється Президентом України на підставі подання Вищої ради юстиції протягом тридцяти днів з дня отримання такого подання.

Висновок. Таким чином, конституційні та законодавчі вимоги, що встановлюють порядок обрання суддів на посаду, зумовлюють наділення останніх специфічними правами та обов'язками, а також гарантіями, які дозволяють їм ефективно здійснювати функцію правосуддя. Тому, їх варто розглядати як особливий елемент конституційно-правового статусу суддів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравчук В. М. Поняття та структура конституційно-правового статусу суддів в Україні // Науковий часопис РІПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право: зб. наукових праць. – Випуск 14. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – С. 95-101.

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55/1. – ст. 1900.

3. Федоренко В. Л. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції // Часопис Київського університету права. – 2005. – № 3. – С. 63-69.